

OBRZĘDY BIERZMOWANIA

WPROWADZENIE TEOLOGICZNE I PASTORALNE

Godność bierzmowania

1. Ochrzczeni przechodzą dalszy etap chrześcijańskiego wtajemniczenia przez sakrament bierzmowania. W nim otrzymują Ducha Świętego, który w dzień Pięćdziesiątnicy został zesłany przez Pana na Apostołów.

2. Przez dar Ducha Świętego wierni zostają bardziej upodobnieni do Chrystusa i umocnieni, aby składali Mu świadectwo i budowali Jego Ciało w wierze i miłości. Ich dusze otrzymują niezniszczalny charakter, czyli znamię Pańskie, tak że nie można powtarzać sakramentu bierzmowania.

Obowiązki i czynności przy sprawowaniu bierzmowania

3. Przygotowanie ochrzczonych do przyjęcia sakramentu bierzmowania należy przede wszystkim do Ludu Bożego. Natomiast duszpasterze powinni troszczyć się, aby wszyscy ochrzczeni otrzymali pełne wtajemniczenie chrześcijańskie i zostali starannie przygotowani do bierzmowania.

Dorosłym katechumenom, którzy bezpośrednio po chrzcie mają przyjmować bierzmowanie, pomaga społeczność chrześcijańska, a przede wszystkim otrzymują oni przygotowanie w czasie katechumenatu, w czym współdziałają katecheci, rodzice chrzestni i członkowie miejscowego Kościoła przez katechezę i wspólne obrzędy. Sposób odbywania katechumenatu należy odpowiednio dostosować do przygotowania tych chrześcijan, którzy zostali ochrzczeni w dzieciństwie, a dopiero w wieku dojrzałym przystępują do bierzmowania. Obowiązkiem chrześcijańskich rodziców jest troska o przygotowanie dzieci do życia sakramentalnego przez formowanie w nich ducha wiary i stopniowe jego umacnianie oraz przez bezpośrednie przygotowanie do owocnego przyjęcia sakramentów bierzmowania i Eucharystii, w czym korzystają z pomocy tych instytucji, które zajmują się katechizacją. Ta rola rodziców zaznacza się także przez ich czynny udział w obrzędach sakramentów.

4. Należy dbać o to, aby obrzędy miały charakter świąteczny i uroczysty ze względu na ich znaczenie dla Kościoła miejscowego. Osiąga się to przede wszystkim przez wspólny udział wszystkich kandydatów w obrzędach. Na tę uroczystość należy zaprosić cały Lud Boży, którego przedstawicielami są rodziny bierzmowanych i członkowie miejscowej wspólnoty. Lud Boży powinien ukazać swoją wiarę przez owoce, jakie zdziałał w nim Duch Święty.

5. Poszczególnym bierzmowanym zwykle towarzyszy świadek, który przygotowuje ich do przyjęcia sakramentu, przedstawia szafarzowi bierzmowania do namaszczenia krzyżmem, a potem pomaga w wiernym wypełnianiu przyrzeczeń złożonych na chrzcie, zgodnie z natchnieniami Ducha Świętego, którego otrzymali. Ze względu na współczesne warunki pastoralne wypada aby chrzestny, jeżeli może być obecny, był także świadkiem bierzmowania. W ten sposób jaśniej zaznacza się związek między chrztem a bierzmowaniem, a funkcje i obowiązki chrzestnego mogą być spełnione w sposób bardziej skuteczny. Nie wyklucza się jednak możliwości wybrania osobnego świadka bierzmowania. Także rodzice mogą osobiście przedstawiać swoje dzieci do bierzmowania.

Ordynariusz miejscowy, zważywszy okoliczności czasu i miejsca, powinien ustalić, jaki sposób postępowania należy zachować w jego diecezji.

6. Duszpasterze niech troszczą się o to, aby świadek bierzmowania, wybrany przez kandydata lub przez jego rodzinę, był duchowo przygotowany do tej funkcji oraz odznaczał się następującymi przymiotami:

- a) był wystarczająco dojrzały do spełniania tego zadania;
- b) należał do Kościoła katolickiego i przyjął trzy sakramenty wtajemniczenia: chrzest, bierzmowanie i Eucharystię;
- c) nie był wykluczony przez prawo od spełniania czynności świadka bierzmowania.

7. Zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania jest biskup. Zwykle on sam udziela tego sakramentu, aby wyraźniej występował jego związek z pierwszym zstąpieniem Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy, kiedy to Apostołowie napełnieni Duchem Świętym sami przekazywali Go wiernym przez włożenie rąk. Otrzymanie Ducha Świętego przez posługę biskupa wskazuje również na ściślejszą więź, jaka łączy bierzmowanych z Kościołem, oraz na otrzymane polecenie dawania Chrystusowi świadectwa wśród ludzi. Oprócz biskupa z samego prawa mają władzę bierzmowania:

- a) prałat terytorialny i opat terytorialny, wikariusz apostolski i prefekt apostolski, administrator apostolski i administrator diecezjalny w granicach swojego terytorium i w czasie trwania urzędu;
- b) w odniesieniu do danej osoby, kapłan, który na mocy urzędu lub zlecenia biskupa diecezjalnego udziela chrztu temu, kto przestał być dzieckiem, albo osobę już ochrzczonej dopuszcza do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim;
- c) w odniesieniu do osób znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci, proboszcz, a nawet każdy kapłan.

8. Biskup diecezjalny powinien udzielać bierzmowania osobiście albo zatroszczyć się o to, by sakramentu udzielił inny biskup; jeżeli wymaga tego konieczność, może jednemu lub kilku wyznaczonym kapłanom udzielić uprawnienia do sprawowania tego sakramentu. Z ważnej przyczyny, jak to się zdarza z powodu wielkiej liczby kandydatów do bierzmowania, biskup oraz kapłan, który na mocy prawa albo szczególnego pozwolenia kompetentnej władzy otrzymał upoważnienie do bierzmowania, może w poszczególnych wypadkach dobrać sobie kapłanów, aby razem z nim udzielali tego sakramentu. Radzi się zaprosić kapłanów, którzy:

- a) albo pełnią specjalny urząd lub zadanie w diecezji, a mianowicie są wikariuszami generalnymi albo biskupami, albo dziekanami;
- b) albo są proboszczami miejscowości, w których udziela się bierzmowania, proboszczami miejscowości, do których należą kandydaci do bierzmowania, lub kapłanami, którzy włożyli specjalny trud w katechetyczne przygotowanie kandydatów do bierzmowania.

Udzielanie sakramentu

9. Sakramentu bierzmowania udziela się przez namaszczenie krzyżmem na czole, którego dokonuje się wkładając rękę na głowę i przez słowa: "Przyjmij znamię Daru Ducha Świętego".

Włożenie rąk, którego dokonuje się nad bierzmowanymi z modlitwą: "Boże wszechmogący", nie jest konieczne do ważnego udzielenia sakramentu, ma jednak wielkie znaczenie dla całości obrzędu i pełniejszego zrozumienia sakramentu. Kapłani, którzy niekiedy towarzyszą głównemu szafarzowi w udzielaniu sakramentu, razem z

nim wyciągają ręce nad wszystkimi kandydatami, nie jednak nie mówiąc. Cały obrzęd ma podwójne znaczenie. Włożenie rąk na przystępujących do bierzmowania, wykonane przez biskupa i kapłanów koncelebrujących, wyraża biblijny gest, przez który wzywa się daru Ducha Świętego, w sposób doskonale dostosowany do zrozumienia ludu chrześcijańskiego. Namaszczenie krzyżem i słowa, jakie mu towarzyszą, wyrażają skutki daru Ducha Świętego. Przez namaszczenie wonnym olejem ręką biskupa ochrzczony otrzymuje niezniszczalny charakter, znamię Pańskie, razem z darem Ducha Świętego, który doskonale upodabnia go do Chrystusa i udziela mu łaski rozszerzania wśród ludzi "dobrej woni" (por. 2 Kor 2,14).

10. Biskup konsekruje święte krzyżmo we Mszy, którą odprawia w tym celu zwykle w Wielki Czwartek.

11. Dorosłych katechumenów oraz dzieci, które otrzymują chrzest w wieku nauczania katechizmu, bezpośrednio po chrzcie dopuszcza się zwykle do bierzmowania i Eucharystii. Jeżeli to nie jest możliwe, otrzymują bierzmowanie w czasie innej wspólnej uroczystości (por. nr 4). Podobnie dorośli, ochrzczeni w dzieciństwie, po odpowiednim uprzednim przygotowaniu otrzymują bierzmowanie i Eucharystię w czasie wspólnej uroczystości. W Kościele łacińskim bierzmowanie dzieci odkłada się zwykle mniej więcej do siódmego roku życia. Z powodów duszpasterskich, a przede wszystkim, aby głębiej wpoić wiernym pełne posłuszeństwo Chrystusowi i nauczyć ich dawania zdecydowanego świadectwa, Konferencje Episkopatu mogą ustalić wiek, jaki wyda im się odpowiedniejszy, tak aby ten sakrament był udzielany w dojrzałym wieku, po odpowiednim przygotowaniu. Należy jednak przedsięwziąć środki ostrożności, aby w razie niebezpieczeństwa śmierci albo poważnych trudności innego rodzaju, dzieci otrzymały bierzmowanie nawet przed dojściem do używania rozumu i nie zostały pozbawione łaski sakramentalnej.

12. Kandydat do bierzmowania powinien być ochrzczony i znajdować się w stanie łaski. Ponadto, jeżeli ma używanie rozumu, powinien być odpowiednio pouczony i przygotowany do odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych. Konferencje Episkopatu mają obowiązek określić program duszpasterski, by kandydaci, zwłaszcza dzieci, zostali dobrze przygotowani do bierzmowania. W stosunku do dorosłych należy odpowiednio dostosować zasady, jakie obowiązują w poszczególnych diecezjach przy dopuszczaniu katechumenów do chrztu i Eucharystii. Należy zatroszczyć się o to, aby bierzmowanie poprzedziła odpowiednia katecheza, a obcowanie kandydatów ze społecznością chrześcijańską i poszczególnymi wiernymi stanowiło dla nich skuteczną i wystarczającą pomoc w formacji do dawania świadectwa życiem chrześcijańskim i do wykonywania apostołatu. Ponadto ich pragnienie uczestniczenia w Eucharystii powinno być prawdziwe (por. Chrześcijańskie wtajemniczenie dorosłych, "Wprowadzenie teologiczne i pastoralne", nr 19). Przygotowanie dorosłego chrześcijanina do bierzmowania zbiega się niekiedy z przygotowaniem do małżeństwa. Jeżeli w takim wypadku przewiduje się, że nie można będzie spełnić warunków do owocnego przyjęcia bierzmowania, ordynariusz miejscowy osądzi, czy nie byłoby lepiej odłożyć je na czas po zawarciu małżeństwa. Jeżeli bierzmowania udziela się wiernemu mającemu używanie rozumu i znajdującemu się w niebezpieczeństwie śmierci, w miarę możliwości należy poprzedzić je przygotowaniem duchowym, dostosowanym do sytuacji.

13. Bierzmowania udziela się zwykle w czasie Mszy św., aby jaśniej ukazał się ścisły związek tego sakramentu z całym wtajemniczeniem chrześcijańskim, które osiąga szczyt w przyjęciu

Ciała i Krwi Chrystusa. Dlatego właśnie bierzmowani uczestniczą w Eucharystii, przez którą ich wtajemniczenie chrześcijańskie zostaje dopełnione. Jeżeli bierzmowanie mają otrzymać dzieci, które jeszcze nie przyjęły Najświętszej Eucharystii i w czasie tej czynności liturgicznej nie mają być dopuszczone do pierwszej Komunii, albo jeżeli przemawiają za tym szczególne okoliczności, należy udzielać bierzmowania poza Mszą. Ilekroć udziela się bierzmowania poza Mszą, powinna je poprzedzać liturgia słowa Bożego. Gdy bierzmowania udziela się w czasie Mszy, wypada, aby szafarz bierzmowania sam ją celebrował, a nawet koncelebrował, zwłaszcza z kapłanami, którzy razem z nim udzielają sakramentu.

Jeżeli Mszę odprawia inny kapłan, wypada, aby biskup przewodniczył liturgii słowa, spełniając to wszystko, co zwykle należy do celebransa i na końcu Mszy udzielił błogosławieństwa.

Należy przykładąć wielką wagę do należytego odprawiania liturgii słowa Bożego, od której zaczynają się obrzędy bierzmowania. Albowiem ze słuchania słowa Bożego wypływa różnorakie działanie Ducha Świętego na Kościół i na każdego z ochrzczonych kandydatów do bierzmowania, a przez nie okazuje się wola Boża w życiu chrześcijanina. Doniosłe znaczenie ma również odmówienie Modlitwy Pańskiej przez bierzmowanych razem z ludem albo we Mszy przed Komunią; albo poza Mszą przed błogosławieństwem, ponieważ sam Duch Święty modli się w nas, a chrześcijanin w Duchu mówi: "Abba, Ojcze".

14. Nazwiska bierzmowanych należy zapisać w księdze bierzmowanych przechowywanej w Kurii diecezjalnej, albo, gdzie tak poleci Konferencja Episkopatu lub biskup diecezjalny, w archiwum parafialnym, czyniąc wzmiankę o szafarzu, rodzicach i świadkach, miejscu i dacie. Proboszcz powinien zawiadomić proboszcza miejsca chrztu o udzielonym bierzmowaniu, aby dokonał adnotacji zgodnie z prawem.

15. Jeżeli miejscowy proboszcz był nieobecny, szafarz ma obowiązek osobiście lub przez inną osobę powiadomić go jak najszybciej o udzieleniu bierzmowania.

Adaptacje, których można dokonać w obrzędach bierzmowania

16. Na podstawie Konstytucji o liturgii świętej (art. 63 b) do Konferencji Episkopatu należy przygotowanie w krajowych rytuałach rozdziału o bierzmowaniu odpowiadającego niniejszemu rozdziałowi Pontyfikału Rzymskiego i dostosowanego do potrzeb poszczególnych krajów. Po zbadaniu takiego rytuału przez Stolicę Apostolską można go będzie używać na terenach, dla których jest przeznaczony.

17. Konferencja Episkopatu, wzięwszy pod uwagę warunki miejscowe, charakter i tradycje różnych ludów, rozważy, czy byłoby właściwe:
a) adaptować formuły, w których odnawia się przyrzeczenia chrzcielne i wyznanie wiary, czy to idąc za tekstem zawartym w obrzędach chrztu, czy też zmieniając te formuły w ten sposób, aby lepiej odpowiadały sytuacji bierzmowanych;
b) wprowadzić inny sposób udzielania pokoju przez szafarza po namaszczeniu czy to każdemu z bierzmowanych, czy też wszystkim razem.

18. W poszczególnych wypadkach, uwzględniając sytuację bierzmowanych, szafarz może wprowadzić do obrzędów pewne pouczenia i odpowiednio zmienić już istniejące, np. nadając im formę rozmowy, zwłaszcza z dziećmi itd. Gdy na podstawie prawa powszechnego albo na podstawie specjalnego indultu Stolicy

Apostolskiej bierzmowania udziela szafarz nadzwyczajny, wypada, aby w homilii wspomniał, że właściwym szafarzem tego sakramentu jest biskup, i wyjaśnił, dlaczego także kapłani otrzymują władzę bierzmowania na mocy prawa lub indultu Stolicy Apostolskiej.

Przygotowania

- 19.** Do udzielania bierzmowania należy przygotować:
- a)** szaty potrzebne do odprawiania Mszy św. dla biskupa i kapłanów, którzy mu pomagają, jeżeli będą z nim koncelebrowali Mszę. Jeżeli Mszę odprawia inny kapłan, wypada, aby szafarz bierzmowania i kapłani, którzy razem z nim udzielają sakramentu, uczestniczyli we Mszy ubrani w szaty przepisane przy udzielaniu bierzmowania, to jest w alby i stuły; ponadto szafarz bierzmowania powinien włożyć kapę; takie same szaty należy włożyć, jeżeli bierzmowania udziela się poza Mszą;
 - b)** krzesła dla biskupa i kapłanów, którzy mu pomagają;
 - c)** naczynie (lub naczynia) ze świętym krzyżmem;
 - d)** Pontyfikał Rzymski albo Rytuał;
 - e)** gdy bierzmowania udziela się w czasie Mszy, wszystko, co jest potrzebne do odprawiania Mszy i do udzielenia Komunii pod obiema postaciami, jeżeli rozdaje się ją w ten sposób;
 - f)** to, co jest potrzebne do umycia rąk po namaszczeniu bierzmowanych